

СЕКЦІЯ 6 ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 65.012.4 (477)

Лапшин І.М.*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницького національного університету*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ТРУДОВИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто стан трудової міграції в Україні, проаналізовано динаміку та сутність еміграційних та імміграційних процесів на сучасному етапі. Досліджено трудову міграцію за кількісною ознакою, рівнем освіти та сферою зайнятості. Досліджена географічна спрямованість трудової міграції, виявлено причини такого розподілу. Проаналізовано динаміку та важливість надходжень з-за кордону. Доведено вплив цих переказів на добробут сімей мігрантів та економіку країни загалом. Визначено фактори впливу на трудову міграцію та її наслідки.

Ключові слова: міграційні процеси, трудова міграція, еміграція, імміграція.

Лапшин И.М. АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ ТРУДОВЫХ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ДЕМОГРАФИЧЕСКУЮ СИТУАЦИЮ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрено состояние трудовой миграции в Украине, проанализирована динамика и сущность эмиграционных и иммиграционных процессов на современном этапе. Проведено исследование трудовой миграции по количественному признаку, уровню образования и сферы занятости. Исследована географическая направленность трудовой миграции, выявлены причины такого распределения. Проанализирована динамика и важность поступлений из-за рубежа. Доказано влияние этих переводов на благосостояние семей мигрантов и экономику страны в целом. Определены факторы влияния на трудовую миграцию и ее последствия.

Ключевые слова: миграционные процессы, трудовая миграция, эмиграция, иммиграция.

Lapshyn I.M. THE ANALYSIS OF LABOR MIGRATION PROCESSES IMPACT ON DEMOGRAPHIC SITUATION IN UKRAINE

The article considers the state of labor migration in Ukraine, analyzes the dynamics and essence of emigration and immigration processes at the present time. It also considers the labor migration on a quantitative basis, level of education and sphere of employment. The geographical orientation of labor migration has been carried out, the reasons of such distribution are revealed. The dynamics and importance of revenues from abroad have been analyzed. The influence of these transfers on the welfare of migrant families and on the economy of the country as a whole is proved. The factors of influence on labor migration and its consequences are determined.

Keywords: migration processes, labor migration, emigration, immigration.

Постановка проблеми. Міграція населення існувала завжди та зумовлювала зміни у житті народів світу. Особливістю розвитку міграційних процесів на сучасному етапі є глобалізація, що проявляється у зростанні міграційних процесів по всьому світі. Міграційні процеси розподіляють робочу силу між країнами, що впливає на соціально-економічну ситуацію кожної з країн. Глобалізація світових економічних процесів, а також інші фактори, спричинені нею, активізували процеси міжнародної трудової міграції.

У сучасних умовах глобального соціально-економічного життя питання міграції, розподілу робочої сили є одним із найбільш важливих для України. З кожним роком йде зростання кількості трудових мігрантів в Україні. Зростає чисельність українських заробітчани-мігрантів за кордоном. Окрім того, збільшується потік мігрантів, в тому числі і нелегальних, до нашої країни. Враховуючи несприятливу демографічну ситуацію, коли чисельність населення України зменшується, а соціально-економічні умови життя зумовлюють пошук роботи за кордоном, міграційні процеси починають відігравати більш важливу роль та суттєво впливати на демографічну ситуацію в країні.

Таким чином, виникає потреба забезпечення України кваліфікованими спеціалістами, здатними сприяти соціально-економічному зростанню і, як

наслідок, покращенню демографічної ситуації в Україні. За таких умов виникає нагальна потреба глибокого дослідження процесів еміграції та імміграції, що відбуваються на теренах України, а також їхнього впливу на майбутнє нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблеми трудової міграції присвячено праці таких науковців, як О. Астахова, С. Бондур, О. Бугрова, М. Долішній, Е. Лібанова, І. Луніна, О. Малиновська, О.В. Астахова, М. Вівчарик, Т. Гнатюк, Ю. Гуменюк, І. Майданик, О. Малиновська, В. Оніщук, М. Шульга та інші. Однак комплексного бачення дослідження стану трудових міграційних процесів та їх впливу на демографічне і соціально-економічне становище країни чітко не визначено і не сформовано, це питання достатньо мірою не отримало теоретичного і практичного вирішення.

Мета статті – дослідити міграційні процеси, що відбуваються в Україні, визначити та проаналізувати їх вплив на демографічну та соціально-економічну ситуацію в країні, запропонувати низку заходів щодо зменшення негативних наслідків від трудових міграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Після здобуття незалежності обсяги внутрішніх міграцій в Україні значно скоротилися внаслідок зникнення притаманних радянській добі організованих переселень та наборів

робочої сили, комерціалізації сфери освіти, росту цін на житло, труднощів із працевлаштуванням тощо. Якто на межі 1980–1990-х років внутрішній міграційний оберт сягав 3 млн., чол. то сьогодні – менше 1 млн. На початку 1990-х років багато українців та представників національних меншин, що проживали на території України, повернулись в Україну, і, як наслідок, сальдо міграції було додатнім, у 1992 р. воно становило понад 282 тис. осіб, у 1993 р. процес повернення завершився, і, відповідно, сальдо міграції стало від’ємним.

Соціально-демографічна ситуація в державі формується залежно від розвитку процесів відтворення населення та міграційних процесів. За роки незалежності України населення держави скоротилося на понад 9 млн осіб. Так, у 1991 році в Україні мешкало понад 51 млн осіб, а, за даними Державної служби статистики України, на кінець 2016 року кількість наявного населення України становила близько 42,5 млн осіб. Упродовж 2016 року чисельність населення зменшилася на 176 тис. осіб. Взагалі тенденція скорочення населення України спостерігається починаючи з 1992 року.

За даними Державної служби статистики, у 2015 р. свій населений пункт проживання змінили лише 12 із тисячі українців. Однак і зараз внутрішні переміщення, що статистично обліковуються, приблизно у 10 разів переважають за обсягом міжнародну міграцію. Домінують у внутрішніх міграціях переміщення між містом та селом. Сільське населення скорочується за рахунок відпливу молоді в міста, що прискорює його старіння [1].

У міжрегіональних міграціях по країні основним реципієнтом є м. Київ та Київська область. У 2000-х рр. приріст населення столиці за рахунок інших регіонів сягав 20 тис. на рік. В умовах сучасної кризи міграційний приріст зменшився (14,4 тис. у 2014 р., близько 12 тис. в 2015 р.), проте залишився найбільшим в Україні. Ці дані, однак, стосуються лише переселень, що фіксуються офіційно і не включають тимчасові переміщення, у тому числі вимушені. Крім того, численною є участь населення у внутрішніх трудових міграціях, не пов’язаних із щоденним чи щотижневим поверненням до місця постійного проживання. Вони здійснюються для виконання сезонної, вахтової, а то й більш тривалої роботи в столиці та найбільших індустріальних центрах. За даними, отриманими у процесі дослідження, проведеного Міжнародною Організацією з Міграції у 2014–2015 р., чисельність внутрішніх трудових мігрантів в Україні перевищує 1,6 млн. і сягає 9% економічно активного населення [2].

Внутрішня міграція характеризує рівень мобільності населення. Зміна місця проживання зазвичай не є спонтанною і залежить від багатьох чинників: економічних, географічних, кліматичних, культурних тощо. За даними Державної Міграційної Служби України, в 2016 році загальний обсяг внутрішньої міграції був найменшим з 2011 року, дані наведені на рис. 1 [3].

Починаючи з 2014 р. численні внутрішні переселення в Україні, спричинені анексією Криму та воєнними діями на Донбасі, мають вимушений характер. За інформацією Міжвідомчого координаційного штабу з питань соціального забезпе-

чення внутрішньо переміщених осіб (ВПО), станом на 20 липня 2016 р. з невідконтрольних Уряду територій до інших регіонів України переміщена 1 млн. 29 тис. 571 особа, у тому числі з Донецької і Луганської областей понад 1 млн. чол. та Автономної Республіки Крим і міста Севастополь понад 22 тис. осіб, серед яких 170 тис. – діти, 495 тис. – особи з інвалідністю та похилого віку [4].

Набуття громадянами України права на вільне пересування збіглося у часі із глибокими структурними трансформаціями економіки, що супроводжувалися падінням рівня життя та зростанням безробіття. Внаслідок деградації системи безкоштовної освіти та медицини оплата цих послуг лягла на населення. За відсутності розвинутої системи кредитування особи, які прагнули започаткувати свій бізнес, потребували стартового капіталу. Перехід до ринкової економіки створив новий споживчий попит на такі товари високої вартості, як житло, автомобілі, побутова техніка та інше. Все це стимулювало трудову міграцію за кордон, яка наприкінці 1990-х рр. перетворилася на масове явище і джерело доходів для багатьох сімей.

Серед трудових мігрантів переважають чоловіки, вікова категорія 30–44 років – понад 40%; більшість мігрантів походить із областей заходу країни; 41% трудових мігрантів мають середню або середню спеціальну освіту, 36% – вищу освіту. Основні країни призначення працівників-мігрантів – Польща, Російська Федерація, Чеська Республіка та Італія (рис. 2), зазначимо, що ця статистика включає лише офіційно зареєстрованих мігрантів. На них припадає близько 80% загальних потоків короткострокових та довгострокових трудових мігрантів з України. Сфери зайнятості українських працівників за кордоном – це передусім будівництво (чоловіки) і праця в домашніх господарствах (жінки), а також сфера послуг та сільське господарство.

За даними ЮНЕСКО, з 2000 по 2012 р. кількість українських студентів за кордоном збільшилась у понад чотири рази і сягнула 37 тис. Особливо стрімко вона зростала в країнах, куди спрямовано потоки трудової міграції. Упродовж останніх двох років зростання чисельності українців, які виїхали на навчання за кордон, прискорилося. За даними щорічного моніторингу кількості українських громадян, які навчаються у закордонних університетах на денній формі навчання, що здійснюється аналітичним центром CEDOS (охоплює 34 країни світу), у 2013/2014 навчальному році за кордоном навчалися вже 47 724 громадян України. Найбільше з них – у Польщі (15 тис.), Німеччині (9 тис.), Росії (6 тис.),

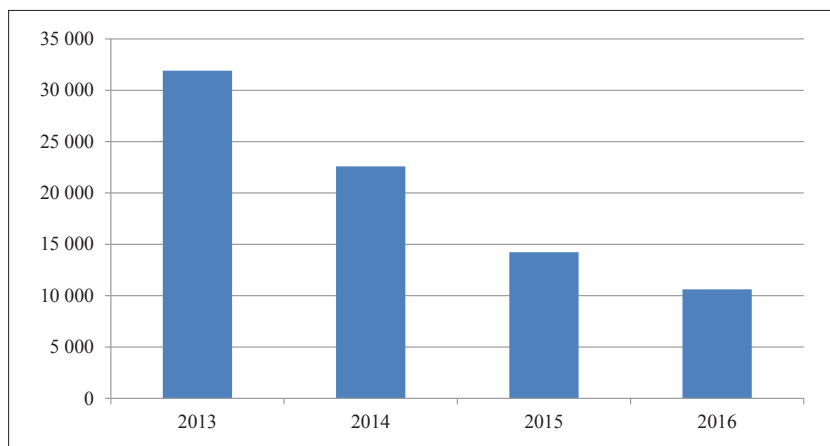

Рис. 1. Міграційний приріст (скорочення) населення України, тис. осіб

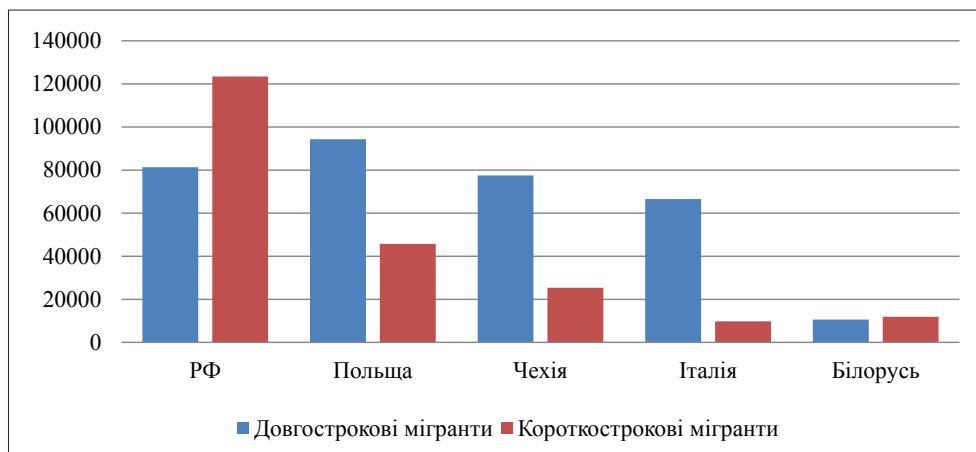

Рис. 2. Основні країни призначення трудових мігрантів з України станом на 2016 р. [1]

Канаді (2 тис.), Чехії (2 тис.), Італії (1,9 тис.), США (1,5 тис.), Іспанії (1,4 тис.), Франції (1,3 тис.), Великобританії (1 тис.) [5].

Міграції населення останніх десятиліть сприяли поширенню в Україні європейських цінностей і норм ринкової свідомості, формуванню відкритого до світу суспільства, здатного до інновацій. Трудові міграції зменшують напругу на ринку праці. За відсутності працевлаштування за кордоном чисельність безробітних більш ніж удвічі перевищила б їх фактичну кількість [6].

За даними різних опитувань, заробітки трудових мігрантів за кордоном у три-чотири рази вищі за середню заробітну плату в Україні. Зароблені під час трудової міграції кошти спрямовуються переважно на споживання, що сприяє покращенню якості життя сімей мігрантів, скороченню бідності, а також стимулює розвиток економіки завдяки підвищенню платоспроможного попиту. Згідно з результатами дослідження фінансових надходжень, пов'язаних із міграцією, та їхнього впливу на розвиток України, проведеного МОМ у 2014–2015 р., перекази мігрантів в Україну становлять майже половину бюджету домогосподарств, які мають у своєму складі довгострокових трудових мігрантів, і 60% бюджету тих, члени яких практикують короткострокову трудову міграцію [2].

Згідно з висновками дослідників, які базуються на економіко-математичному моделюванні, без переказів Україна втратила б 7,1% економічного потенціалу. Споживання би зменшилося на 18%, а доходи домогосподарства – на 14–21%. Водночас із міграцією пов'язані і певні ризики для розвитку. Вона приводить до втрат населення у найбільш активному віці, що має високий освітній рівень; сприяє зменшенню народжуваності, прискоренню старіння населення [6–8].

Із загальної суми грошових переказів мігрантів у 2014 р. на споживання витрачено близько 40%. Близько 20% переказів інвестувалися, передусім у житлове будівництво, придбання чи ремонт житла. Понад 40% спрямовувалися на заощадження. Рівень заощаджень значно перевищує обсяг грошових переказів і становить близько 4 млрд доларів США. Їх цілі – придбання нерухомості, товарів тривалого використання, а також освіта дітей. Ще одна важлива мета – непередбачені ситуації та ризики, що відображає поточну нестабільність в Україні та економічний спад, пов'язаний із цим.

У 2010–2012 роках сума приватних переказів з-за кордону була зіставною з сумою притоку прямих іноземних інвестицій, а в 2013 і 2014 роках значно її перевищила. У деяких регіонах мігранти перетворилися на основних інвесторів. Наприклад, у Тернопільську область за 2013 рік надійшло всього 4 млн доларів прямих іноземних інвестицій, а переказів, за даними НБУ, – приблизно 612 мільйонів, що у 153 рази більше [9].

Загалом, щоб зменшити і певною мірою впорядкувати еміграцію робочої сили, владі необхідно терміново приступити до виконання низки заходів:

- забезпечити економічну стабілізацію та зростання економіки, на основі цього забезпечити людей гідною роботою з дотриманням умов праці і рівня оплати праці;

- забезпечити захист населення від зловживань із боку владних структур, корупції, контроль за правочинністю дій роботодавців;

- прийняти на законодавчому рівні нормативно-правові документи, міждержавні угоди, які забезпечили б належні умови для легального працевлаштування, в основному з тими країнами, куди виїжджає найбільша кількість громадян України, забезпечили права і соціальний захист працівників-мігрантів.

Що стосується ситуації з іммігрантами, то бойові дії на сході України, економічна криза і зниження рівня життя населення зменшили привабливість країни для іноземців. У 2014–2015 рр. іноземці відвідували Україну вдвічі менше, ніж у 2013 р. Кількість іммігрантів в Україні (тобто іноземців, які проживають за посвідками на постійне проживання) становить 250 тис. осіб, або трохи більше піввідсотка населення. У результаті подій 2014–2015 рр. чисельність іммігрантів зменшилася. Найбільша кількість іммігрантів є громадянами пострадянських держав (понад 80%). Понад половина з них отримали дозволи на постійне проживання в країні на підставі близьких родинних зв'язків із громадянами України.

75,2 тис. іноземців проживають в Україні за посвідками на тимчасове проживання, що приблизно на чверть менше, ніж 2010 р. Це переважно іноземні студенти та працівники, залучення яких в умовах глибокої економічної кризи зменшилося. Трудові іммігранти – це переважно керівники та менеджери (62,5% в 2015 р.), зайняті у сфері оптової та роздрібною торгівлі (23,1%) та переробної промисловості (16,7%). Найчисельнішими є серед них громадяни

Росії (18,8%), Туреччини (11,4%), Польщі (5,5%), Білорусі (5%) та Німеччини (4%). До кризи чисельність іноземних студентів в Україні стабільно зростала і 2013 р. сягнула майже 70 тис. Найпопулярнішою є медична та фармакологічна освіта. Майже половина іноземних студентів – громадяни країн СНД. Однак внаслідок війни на сході країни прибуття освітніх мігрантів почало зменшуватися. Особливо групою іноземців в Україні є біженці та особи, яким надано додатковий захист. Запровадження додаткового захисту 2011 р., напружена обстановка в Афганістані, звідки традиційно походить більшість іноземців, які отримали притулок в Україні, а також війна в Сирії зумовили певне збільшення чисельності біженців та користувачів додаткового захисту в 2012–2015 рр. Ці ж обставини зумовили і збільшення числа клопотань про набуття притулку. Найчастіше за притулком в Україні зверталися вихідці з Афганістану та Сирії. Водночас чисельність біженців в Україні залишається невисокою. Серйозні проблеми є у сфері працевлаштування іммігрантів. Зокрема, майже дві третини опитаних вважали, що іноземцям важче знайти роботу, ніж місцевим мешканцям. І хоча більшість респондентів працювала, лише 40% з них були працевлаштовані офіційно, серед підприємців офіційно оформили свою діяльність трохи більше половини. Рівень освіти іноземців є доволі високим: вищу, незакінчену вищу та середню спеціальну освіту мали понад три чверті опитаних, проте українською володіли лише кожний десятий з них, російською – менше половини. Однак мовних курсів, доступних для іноземців, вкрай недостатньо [10].

З рис. 3 видно, що в основному трудові мігранти з-за кордону мають освіту. Третина іноземців має вищу освіту. З чого можна дійти висновку, що для України в цьому аспекті ситуація є сприятливою, оскільки освічені люди можуть принести користь державі та суспільству, не створюючи негативного навантаження на суспільство.

Однак нелегальні іммігранти, які незаконним чином потрапляють до України, якраз і є тим фактором, який спричиняє додаткове навантаження на суспільство та економіку. Ця категорія громадян не вчить мови, є джерелом правопорушень та зростання напруженості в суспільстві.

Україна одночасно є країною походження, транзиту і призначення нерегульованих мігрантів. Порухення українцями правил перебування в країнах призначення зазвичай пов'язано з роботою без оформлення трудових відносин та належних дозволів, перевищенням строків перебування. Ці явища були особливо масовими в період розгортання трудової міграції наприкінці 1990-х рр. Проте з часом значна частина українських мігрантів змогла врегулювати своє правове становище. Питома вага мігрантів без належного статусу, за даними масових обстежень Державної служби статистики України, зменшилася з 25,6% в 2008 р. до 20,4% у 2012 р.

Однак дослідження, проведене компанією GFK-Україна на замовлення Міжнародної організації з міграції 2015 р., виявило, що в умовах економічної кризи нерегульована міграція знову зросла: без оформлення трудових відносин працювали 41% охоплених опитуванням мігрантів. За даними європейської

прикордонної агенції Frontex, чисельність затриманих на кордонах ЄС громадян України збільшилася з 12 472 у 2013 р. до 16 744 у 2014 р., 17 096 у 2015 р. Зросла також чисельність українців, депортованих з території ЄС: з 7763 в 2013 р. до 9582 в 2014 р., 15 010 в 2015 р. Разом із тим українці становили менше одного відсотка затриманих на кордонах ЄС іноземців та 8,6% депортованих з його території [11–13].

Зросла також і кількість потенційних нерегульованих мігрантів, яким відмовлено у в'їзді в Україну. Серед них переважали громадяни пострадянських держав, а саме:

- Узбекистану (25%);
- Таджикистану (20%);
- Азербайджану (12%);
- Молдови (10%);
- Киргизстану (9%);
- Грузії (8%);
- Вірменії (6%);
- Росії (3%).

Для подолання проблеми нелегальної міграції потрібно розробити та реалізувати державну політику з питань міграції, спрямовану на протидію нелегальній міграції та на:

1) недопущення незаконного в'їзду на територію України осіб, які не заявляють у встановленому порядку про свій намір отримати статус біженця чи притулок, втратили підстави для подальшого перебування в Україні та ухиляються від виїзду з неї, переходять та уникають контактів із компетентними органами;

2) перекриття та контроль каналів незаконної міграції на всьому державному кордоні України;

3) припинення діяльності осіб, які незаконно переправляють мігрантів в Україну або транзитом перевозять їх через територію України;

4) створення посиленого контролю за дотриманням правил в'їзду, перебування в Україні іноземних осіб, у тому числі осіб без громадянства.

Висновки. Таким чином, основними факторами впливу на рівень трудової міграції українців за кордон у сучасних умовах є економічне становище, міграційна політика та політична ситуація в Україні. Кожен із цих факторів впливає на кількість трудових мігрантів. Отже, натепер найбільший вплив на подальшу динаміку міграційних процесів може мати такий фактор, як політична ситуація в країні. Міграційна політика високорозвинених країн Євросоюзу спрямована на залучення іммігрантів, у тому числі й українців, що сприяє збільшенню міграції. Проте потрібно створити альтернативу в Україні, цьому сприятиме еко-

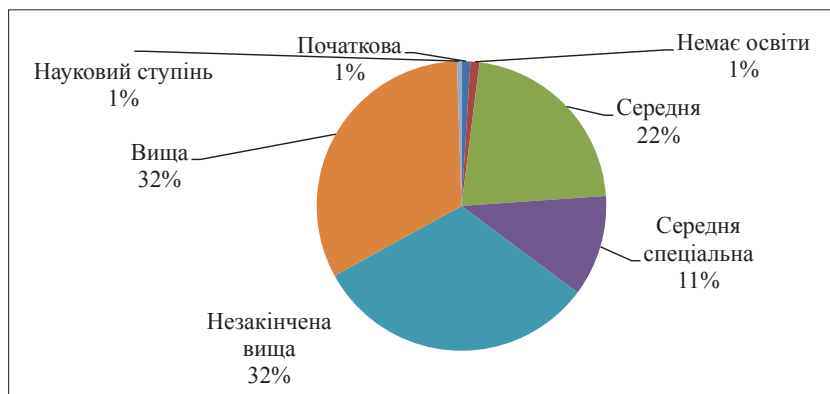

Рис. 3. Розподіл опитаних іноземців за рівнем освіти станом на 2016 р., у %

номічне зростання та політична стабільність. Якщо після стабілізації політичної ситуації в Україні економіка країни розвиватиметься таким чином, що українці матимуть можливість отримати гідну заробітну плату, щоб забезпечити нормальні умови життя для своїх родин, соціальні гарантії, сприятливі умови для ведення та створення бізнесу, не буде потреби шукати роботу за кордоном. Вплив міграційних процесів на демографічну сферу є відчутним, однак на перший погляд не зовсім видимим. З одного боку, українські заробітчани забезпечують своїм родинам відносну економічну стабільність, що покращує демографічну ситуацію, також зменшується фактичний рівень безробіття. З іншого боку, глобалізаційні процеси, політичні та економічні зрушення у світі спричиняють наплив до України робочої сили з інших країн. Не завжди іммігранти мають освіту, не кажучи про вищу освіту. Крім того, зростає рівень порушень закону та напруга в суспільстві. Мігранти в Україну також змінюють її етнокультурний стан.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міграція в Україні: Факти і цифри URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf
2. Міграція як чинник розвитку в Україні. К.: MOM, 2016. Міграційний профіль України URL: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf
3. Державна Міграційна Служба України: рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf
4. Міжвідомчий координаційний штаб з питань соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованої території. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/30800.html>
5. CEDOS аналітичний центр демографії [Електронний ресурс]. URL: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>
6. External Labour Migration in Ukraine as a Factor in Socio-Demographic and Economic Development. URL: <http://www.carim-east.eu/media/CARIM-East-2012-RR-14.pdf>
7. Atamanov A. et al. Income and Distribution Effects of Migration and Remittances: Analysis Based on CGE Models for Selected CIS Countries. CASE network reports N 86. Warsaw, 2009. P. 30.
8. Позняк О.В. Міграція населення як чинник соціально-економічного та демографічного розвитку // Міжнародна міграція та розвиток України в контексті європейської інтеграції: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф., 16 жовтня 2007 р., м. Київ / за заг. ред. О.С. Власюка. К.: ПЦ «Фоліант», 2008. С. 14–15.
9. Гайдуцький А. Чому трудові мігранти перспективніші за іноземних інвесторів: 6 фактів інвестиційного потенціалу українських гастарбайтерів. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1367112-chomu-trudovi-migranti-perspektivnishi-za-inozemnih-investoriv>
10. Дослідження з питань інтеграції, злочинів на ґрунті ненависті та дискримінації різних категорій мігрантів. К.: MOM, 2014. URL: <http://www.iom.org.ua/sites/default/files/study.pdf>
11. Населення України. Трудова еміграція в Україні. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи, 2010; Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / МОП, Державна служба статистики України, Ін-т демографії та соціальних досліджень НАНУ. К., 2013
12. Frontex. Annual risk analysis 2016. URL: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf
13. Frontex. Eastern European Border Quarterly. Квартальний аналіз ситуації на Східноєвропейському кордоні. URL: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/EB_Q4_2015.pdf

УДК 364.043

Михайленко Н.О.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки і підприємництва

Херсонського національного технічного університету

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ПОШИРЕННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ І ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Стаття присвячена визначенню й аналізу основних причин, що зумовлюють поширення бідності в Україні, та розробленню рекомендацій щодо її подолання. Проаналізовано причини падіння рівня життя в Україні в останні роки, проведено аналіз динаміки показників рівня добробуту порівняно з найближчими сусідами. Сформульовано висновок, що наявний механізм соціального захисту є неефективним, а поширення бідності несе загрозу безпеці держави. Запропоновано для запобігання монетарній бідності насамперед спиратися на заходи й інструменти активної політики зайнятості через розширення можливостей зайнятості для працездатних осіб; більш ефективне функціонування ринку праці; забезпечення гідної і справедливої винагороди за працю; запровадження системи перерозподілу доходів, що сприятиме зменшенню нерівності.

Ключові слова: бідність, ризики, економічна активність, соціальна політика, ефективність соціального захисту.

Михайленко Н.А. АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ РАСПРОСТРАНЕНИЯ БЕДНОСТИ В УКРАИНЕ И ПУТИ ЕГО ПРЕОДОЛЕНИЯ

Статья посвящена определению и анализу основных причин, обуславливающих распространение бедности в Украине, и разработке рекомендаций по ее преодолению. Проанализированы причины падения уровня жизни в Украине в последние годы, проведен анализ динамики показателей уровня благосостояния по сравнению с ближайшими соседями. Сделан вывод о том, что существующий механизм социальной защиты является неэффективным, а распространение бедности несет угрозу безопасности государства. Предложено для предотвращения монетарной бедности прежде всего опираться на мероприятия и инструменты активной политики занятости через расширение возможностей занятости для трудоспособных лиц; более эффективное функционирование рынка труда; обеспечение достойного и справедливого вознаграждения за труд; введение системы перераспределения доходов, которая будет способствовать уменьшению неравенства.

Ключевые слова: бедность, риски, экономическая активность, социальная политика, эффективность социальной защиты.